

Культура хыпарэсем

Усәллә ирттерессә вәхәтә

Сүллахи каникул чи вәрәм-ми тата чи лайәхи. Каникул күнәсенче кан та саван, шыва кёр, вәрмана сырлана сүре, пөвере пула тыт, чечек пух, гербари ту. Е тата Москакасси яләнчи библиотекәна та сүл тытма пулат. Кунта мультимедиа курса саванма, компьютерла паллашма, сөнә кенекесем, ха-сат-журнал вулама май пур.

Ача-пәча нумай сүрет библиотекәна. Ача садне сүре-кенсенчен тытанса студентсем таранах. Ялти библиотека библиотекәрә хаваспах кетсе илет вөсене. Печек шәпәрлансем валли варатёрләрән куравсемпе, кенекесемпе пөрлех вулавсем те пулассә.

Нумаях пулмасть «Иши клад» вайә ирттерчәс. Вайә хуравсәсем ача-пәчасен төрлә кенекисенче пулнәран малтан кенекесем нумай вуламалла пулчә. Вайә питә интереслә иртрә. Сәнтөрүсәсене те паләртрә библиотекәрә. Ачасем кенекесем нумайрах вулаччар, унти геройсен сәнарәсем нумайләха асра юлччар тесе библиотекәрә сөнә вайә шухәшласа каларчә. «Чтение в кругу друзей» ятлә вәл. Ачасем черетпә

көнәке вулассә. Вуласа пөтерсен геройсем сүнчен калассәсә, сивлөсәсә е ырлассә. Ытларак пөчөкрехисене киләшет кун пек вулани.

Акә паян библиотекәрә ача-пәча ха-сат-журналән «Тантәш», «Самант», «Тетте» – сире валли пурте презентацине ирттерчә, сөнә ха-сат-журналпа, интереслә самантсемпе паллаштарчә. Библиотека кунсәр пүсне ачасем валли «Филия», «Веселый затейник», «Классная куча-мала» журналсене сүрәнса илет.

Вөсемпе те паллаштарчә библиотекәрә.

Юлашкинчен ачасем «Тетте» журналти әста аләсен кетсәсә сүнче чарәнса тәчәс. Журнал тәрәх төрләрән теттесем әсталарәс. Уйрәмаха вара Р. Яковлева, Н. Ильина, Н. Архипова, А. Гаврилова пултаруллә пулчәс. Хысәсан библиотекәрә ачасене тутлә пан улмисемпе сәйларәс.

ХАМӘР ИНФ.

Сән үкерчөкре: библиотекәрә презентаци вәхәтә-нче.

Ай юрлар-и, юрлар-и

Илемлә сү күнәсем те иртсе кайрәс, ыл-тан кёр күнәсем ситрәс.

Москакасси ял тәрәхәнче сү күнәсенче нумай сөрте ял уявәсем иртрәс. Ахмане, Анаткас Хачак, Ситуккасси яләсенче вара чән-чән уявемех пулчәс. Паллаш, уявем ял старостисем, депутатсем тәрәшнине пулса пичәс. Уявене вара пур сөрте те Москакасси Культура сүрчә сүмәнчи «Шу-сәм» халәх юрәпа ташә ушкәнә илемлетсе тәчә.

Вырма өсәнче те сак ушкән айкинче тәрса юлмарә. Паянхи кунччен висә хут тухса 15 сөрте пулса уй-хир өсәнәсене саван-

тарчә. Р.И. Сибякова библиотекәрә ха-сат-журналсемпе паллаштарчә. Уй-хире сахал ушкәнпа (Надежда Кондукторова, Елена Миронова, Галина Голубева) тухнә пулин те, вырма өсәнәсем питә кәмәллә юлчәс, татах та килсе савантарма ыйтрәс. «Шу-сәм» артисчәсем пур сөрте те ситме тәрәшәсә: магазинсене, фермәсене, столовайсене. «Ай-юрлар-и, юрлар-и» юрласа, ташласа, пурин кәмәлне те усса, савантарса тәрәсәсә. Тавтапус вөсене пурне те.

Москакассинчи хәрарәмсен канашән ертүси Г. ГОЛУБЕВА.

Астәвәм

Манән пөрремөш орден

(Малалли. Пүсл. 70-мөш нөмерте).

Иывәр хуйхә мар-и вәл темице минут каярах сөс пөрлө шүтлөсе-кулнә юлташсенчен өмөрлөхәх уйрәласси. Ку вәл пөр ял сывәхәнче пулса иртрә. Ку ял ячә Иезереце пулнине кайран кәна пөлтөмөр. Нимөссем иккөмөш оборона линине йшәнсан нумаях ләпланса лармарәс, сывләш ракета вөсә хәпарчә. Сәв хушарах, сайра пулин те, минометпа тупә снарядсәсем үкәс сүрәлма тытәнчәс, автоматпа пулеметсенчен пени илтәнчә. 3-4 минутран вара хура пөлтө өвөр нимөссем атакәна сөкләнчәс. Эпир, 3-мөш орудил членәсем, орудил щичә сүмне пәчәрәнса сүт тәнчеле сыв пулласа пирки Турра асанса сәх сәхса илтөмөр.

Хөрү пулчә тытәсу. Орудил щичә сүмне пульәсем пәрлә сүмәр пек пирса сапанәсәсә, чөрә үт шырачсә. Эпир те ахаль тәмарамәр. Тәшман сине вут-сүләм тәкәрәмәр. Сапәсу сүхатусәр пулмасть. Виçсемөр юлташсен юнөсемпе вараланса пөтрөмөр пулин те, салтак чысне варалас темерөмөр. Ку чае лекичен пире зенитчиксен батареинче кашни салтакнах орудил патәнчи пур номер вярәнчәс пулмалли пирки те вөрентнөччә. Сәвна май манән наводчик вярәнне те, орудил командирән вярәнне те йшәнма тиврә. Нимөссем пирәнтен 150 метран ытлашши инсе маррине куспа виссөх туятәп. Черетпә вөсем сине 4 снаряд каларса ятамәр. Пирән умри нимөссем самай сайраланчәс. Вөсем каялла саванчәс.

Анчах ку саванәс нумая пимарә. Каллах ракета, миномет, артиллери, перкелешү... Каллах нимөссем пирән синелле хура пөлтө өвөр шурәс. Хәй төллөн сүрекен артиллери установкил курәнчә. Ку вара чи хәруши. Ун валли пирән снаряд сүк, пехота валли кәна. Вәл пирән сине икә хутчен пеме өлкөрчә те. Снарядсәсем инсе мар үкрәс пулин те, сүрәлмарәс. Болванкәсем пулнә пулса. Фугас снарядсәсемпех пеме шутларамәр. Виçсөмөш снарядпа стволпа корпус хушшинчен лектерме пултартам. Самоходка каялла чакрә. Нимөссен атака тинех путланчә. Сәв хушарах «Катюша» та нимөссем сине вут-сүләм тәкма тытәнчә. Пирән салтаксем урра! кәшкәрсә атакәна сөкләнчәс.

Сапла вара Иезереце ялне ирәке калартамәр. Ялө пысак пулнә. «Катюшәсем» пени чипер сыхланса юлнә сүрт-йөр нумаях марччә.

Вярәнтан хускалнә тәшман Буг юхан шывә патне ситиченех чакса пичә, пире тытса чарас төлөвлөсә тата хәйсене салтак меллөрех пултәр тесе пире хирәс тәма пөчөк подразделенисене тәрәтә-тәрәтә хәварчә. Ку сапәсусем нумайләха пымастчәс.

Иезереце ялө патәнчи сапәсура снаряд лекнипе пөр тупә стройран тухрә, пирән батареяра 3 тупә кәна юлчә. Батарея командирә унта сывә юлнә салтаксене пирән пата кусарчә. Эпә вара наводчикре сапәсма тытәнчә.

Июлән 20-мөшәнчә Буг юхан шывә урлә қасрәмәр. Анчах пире унта сәкәр-тә-

варпа кетсе илекен пулмарә. Пире валли тәшман урә «кученәс» хатөрленә. Вут-сүләм татти-сыписер тәкалчә. Сахал мар офицерпа салтак аманса е вилсе шыва пүтрә. Вөсем пурте хыпарсәр сүхалнисен шутне көчәс.

Халә өнтә эпир Польша сөрәс сичне. Теме кура нимөс сәрә Белгород хулине пире сәмәлләнах парса хәварчә. Төпөр кунне вара нимөссен йшлә сәрә хулана пирәнтен тытса илес шутпа атака пулларә. Хөрү сапәсу қақалачченех тасәлчә. Анчах тәшманан чакмах тиврә. Вөсем Сан юхан шывә урлә қасса та пире хирәс тәма оборона йшәнәймәрәс. Эпир юхан шыв урлә сәмәлләнах қасрәмәр. Анчах канма вәхәт пулмарә. Пөр тапратнә тәшманна татах хәвалама приказ пулчә.

Буг юхан шывә урлә қаснә чухне пысак сүхатусем түсрөмөр пулин те, Верховнай главнокомандующи хәйән приказәле кунта хушшәннә мөн пур салтак тав туса чысларә.

Июлән 29-мөшәнчә 40-45 километрлә марш-бросок туса нимөс сәрне ниҗта та чарәнса тәма ирәк памасәр Висла юхан шывә хөррине ситсе тухрәмәр. Вәл сарла-кәшәне Атал пекех.

Июлән 30-мөшәнчә кан-тәрла иртни 3 сөхетре юхан шыв урлә қасма тытәнчә-мәр. Унччен малтан 30 минута яхән эпир те тәшман сине снаряд хысәсан снаряд асатрәмәр. Сөр синчи кәткә өвөр салтаксем юхан шыв урлә қасма тытәнчәс. Ытларак чухне сапәсу ир-ирех пу-сәннәран тәшман пирәнтен кун пек чәрсәрләха кетме

Августән 14-мөшәнчә тытәнса 24-мөшәнчә Смоленск обласәнчи Духовщинск районән территориәнчә Пөтөм Төнчери вөрентүпе тренировка «Асәну вахти – 2007» иртрә. Унта Раçсейри 12 регионтан 38 шырав отрячә хутшәнчә. Вәл шутра Смоленск, Владимир, Кемерово обласәнсенчен, Иркутск, Мускав, Екатеринбург, Свердловск обла-сәнчи Турьинск, Ульяновск, Оренбург обласән-

чи Орск, Томск, Белгород хулисенчен, Коми Республикинчен, Чәваш Республикинчен тата Беларусь Республикинчен. Пөтөмпе 322 сүн.

Шырав өсәсен методика, шырав өсәсем вәхәтәнчә сирпәнсе кайма пултара-кан япаласемпе асәрхануллә пулмалли, туризм тытәмә, музей өсә-хәлә, Аслә Отечественнай вәр-сән Смоленщинәри историйә, Раçсейри шырав өсәсен юхәмән историйә

т. ыт. өнөпе теори занятий-өсөм иртрәс. Пөтөмпе 14 темәпа 49 заняти пулчә.

Асәну вахти вөрентүпе тренировка мелөпе иртрә пулин те, практика заняти-ийәсенчә вәрмансене тухса сүрөремөр, шырав, разведка тата эксгуминаци өсәсем ирттертөмөр. Шырав өсәсем 1941-1942 сүлсенчә нимөс захватчикөсемпе пирән сәрсем хушшинчә пинә хаяр сапәсусен вярәнәсен пулчәс.

Чәваш Республикинчен Асәну вахтине сәмрәксен Михаил Шуйцев ячөпе хи-сепленекен сәрпа патриотика клубән членөсем – клуб ертүси И.В. Семенов тата районти 2-мөш № больница врачә Р.В. Алексеев хутшәнчәс. Вахта вә-хәтәнчә хыпарсәр сүхал-нә 234 совет салтакән үтне тупнә. Пирән республика отрячә 10 совет салтакән үтне чәва тупрә. Вөсенчен 9-шә рядовой-сем тата пөри лейтенант. Кунпа пөрлех «Гвардия» знак, салтаксен 3 котелок-не тупрәмәр.

Совет салтакөсен үчөсене пурне те чиркүре асанса Духовщина хулинчи масар сине пытарнә.

И. СЕМЕНОВ.

Сүл сүрөв

Интересли чылай пулчә

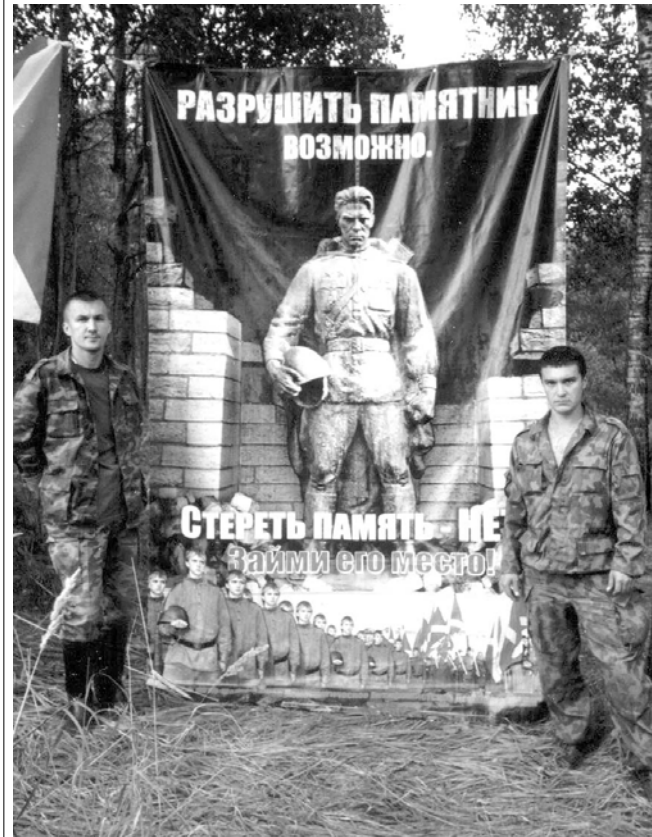
Августән 29-мөшәнчә ветерансен канашәсен председәтеләсене интереслә сүл сүрөв көтрә. Вөсем сәв кун Сәрмәс Республикинчи Козьмодемьянск хулинчи этнографил музейнечә пулса курчәс.

Интересли мөнре-ха. Музей уса түпе айөнчә вярән-нә. Ана 1983 сүлта усна. Музейри экспонатсем питә пуан, вөсем сәрмәссен өлөкхи пурнәсене, йәли-йөркине питә анлан сәнла-са парассә. өлөкхи сүрт-йөр, йәлара куллен уса курнә хәт-рөсөм, ытти экспонатсем чылай. Чәваш халәхән историйәсә сыхәннә экспонат-сем те сук мар.

Сәк экскурсия йөркөлөкөн-сем – районти социаллә хүтлөх пайөпе ветерансен районти канашә.

Кун пек мероприятисене ирттерессил халых вәхәтра укса-тенкөпе сыхәннә. Сәвна май ветерансем те, экскурсия йөркөлөкөнсем те май килнә таран пулшнә-шән район администраци-ийән вөрентү, сәмрәксен политики тата физкультур-па спорт пайөн пусләхне Л.И. Мочалова, «Моргауш-кая» чәх-чөп фабрикин ди-ректорне Н.Г. Ванеркина, Мән Сөнтөр тата Муркаш райовөсен председәтелә-сене Л.П. Майковапа Б.В. Андреева тав сәмахә калассә.

Хамәр инф.

хәйән кәкәрә сүмне пәчәр-таса тав турә, тивөснә на-градәсене кәкәрөсем сине сәкса ячә. Ман пата та че-рет ситрә. Эпә виçсөмөш степен Мухтав орденне илтөм. Награда илекен каш-ни салтак ячөпе вөрсө кала-малли инструментсен ор-кестрә көвә каларә. Генерал манән алла хытә чәмәртәрә те: «Пәхәр ун сине, епле маттур салтак вәл. Тупә патәнчә виçсөн кәна юлнә пу-лин те, көске вәхәтрах икә атаканә сирсе яма пултар-нә»,- терә. Ман хул пүсси сүнчи пакунсене вөсөртсе илчә те старшина пакунөсе-не сирөплөтсе лартрә. Ор-денсемпе медальсем татах илсе тәвансем, ял-йыш пат-не сывә таврәнма сүнчә.

Батареяна таврәнсан ытти салтаксем төлөмелли-пех төлөнчәс. Эпә вара хама вөсем умөнчә лайәх мар туйрәм.

Октябрь уйәхән сурринче пире иккөмөш эшелона обо-ронәна тухма приказ пулнә. Кунсерен тенә пекех пирән дивизи ячөпе тупәсемпе ытти сар техники килме пу-сларә. Ку вәл ситес сапәсусе-не хатөрленнине пөлтөрчә. Сапла эпир хөле те кетөмөр, сөнә сула та кунтах көтсе илтөмөр. Сисетпөр, сапәсу-сем тытәнччен вәхәт инсе мар. Тупәсем килсе ситсен мана каллах артиллери ко-мандирне сирөплөтрәс, 10 салтак – 5 наци сыннин тур-нәсөшөн хам ответлә пек ту-яттам.

1945 сүлхи январән 5-мөшәнчә хам 21 сүл тултәр-нине паллә тума пултартам. Салтаксем чәвашла юрә юрласа пама ыйтсан «Пирән урам анаталла» юра юрласа патәм. Юрә пурне те килөшрә.

И. ВАСЮХИҢ, өсөпә вәрсә ветеранә. (Вөсә пулат).